

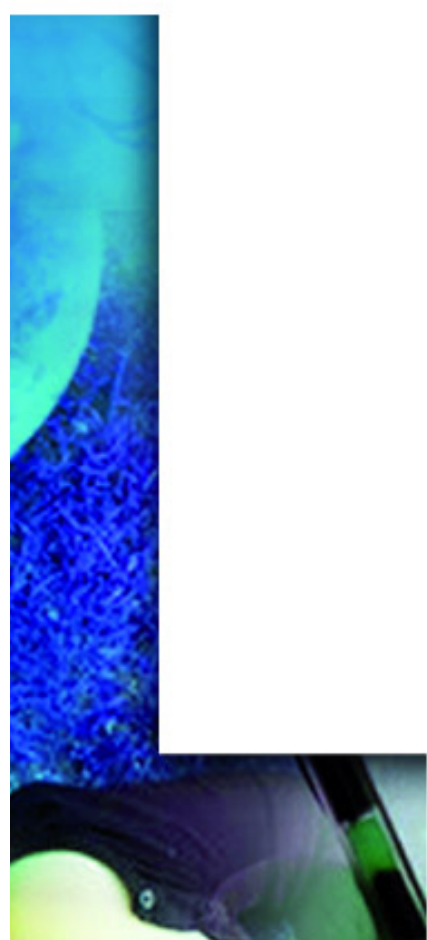
Framgångsfaktorer för elever med dyslexi

– Hur lyckas elever bra i skolan trots dyslexi?

Författare: Johanna Gustafsson

Vårterminen 2017

Handledare: Marie Eriksson

Sammanfattning

Jag har länge kämpat med min dyslexi och jobbar fortfarande på att separera och hantera det, som att det är bara det som är problemet. Det betyder inte att jag är sämre som människa på grund av att jag har svårigheter med att läsa och skriva. Jag hoppas att detta arbete kan vara en liten hjälp på vägen för föräldrar, lärare och fritidsledare, inte minst mig själv, för att kunna visa ”Framgångsfaktorer för elever med dyslexi – Hur lyckas elever bra i skolan trots dyslexi?”. För att svara på frågan har jag i denna kvalitativa undersökning intervjuat sex personer och ställt samma tre preciserade frågeställningar till alla, utöver mina andra frågor. Vad är det som gör att elever med dyslexi lyckas bra i skolan trots dyslexi, hur personer med dyslexi får sitt självförtroende och sin självkänsla att höjas för att lyckas bra i skolan och vad föräldrar, lärare och fritidsledare kan göra för att stärka en elev med dyslexi?

Svaren på mina intervjuer analyserar jag efter en teori som socialpedagogiskt förhållningsätt och även en modell som KASAM – Känsla av sammanhang där också det salutogena perspektivet kommer in. Jag har även använt mig av min litteraturgenomgång som handlar om motivation, självbild, självkänsla och självförtroende. Resultatet av mina intervjuer visade att den största betydelsen för att lyckas i skolan trots dyslexi är att ha en egen motivation som Carlson & Nilsson (2012) säger. Men även att det finns vuxna omkring som tror på en, finns där och lyssnar och även stöttar en med att hitta alternativa vägar för att nå sitt mål (Berglund, 2000).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	
Innehållsförteckning	5
1 Inledning	7
2 Litteraturgenomgång	8
2.1 Vad är dyslexi?	8
2.2 Motivation	9
2.3 Självbild, självkänsla och självförtroende	10
3. Teoretisk referensram	11
3.1 Socialpedagogiskt förhållningssätt	12
3.2 KASAM – Känsla av sammanhang och salutogent perspektiv	13
4. Problemformulering	14
4.1 Frågeställningar	14
5 Metodbeskrivning	14
5.1 Utformning av metod	15
5.2 Undersökningsgrupp	16
5.3 Genomförande	17
5.4 Bearbetning	18
5.5 Värdering av metod	19
5.6 Metoder för att hantera etiska frågor	20
6 Resultat och analys	20
6.1 Vad är det som gör att elever med dyslexi lyckas bra i skolan trots dyslexi?	21
6.1.1 Analys av 6.1	22
6.2 Hur får personer med dyslexi sitt självförtroende och sin självkänsla att höjas för att lyckas bra i skolan?	24
6.2.1 Analys av 6.2	24
6.3 Vad kan föräldrar, lärare och fritidsledare göra för att stärka en elev med dyslexi? ..	26

6.3.1	Analys av 6.3.....	27
6.4	Sammanfattande analys.....	28
7	Diskussion.....	29
7.1	Nu knyts denna säck ihop.....	29
7.1.1	Frågeställning 1.....	30
7.1.2	Frågeställning 2.....	30
7.1.3	Frågeställning 3.....	31
7.1.4	Framgångsfaktorer för elever med dyslexi – Hur lyckas elever bra i skolan trots dyslexi?.....	32
	Källförteckning.....	34
	Litteratur.....	34
	Tidningsartiklar.....	34
	Internetadresser.....	35
	Intervjupersoner.....	35

1 Inledning

Jag har valt att skriva om och forska kring ämnet dyslexi. Varför jag valt just detta ämne är för att jag själv är dyslektiker och därför känner jag att ämnet motiverar mig till att skriva om detta i mitt examensarbete. När det pratas om dyslexi i media och i allmänhet får man oftast höra mycket om problemen utifrån dyslexi. Jag vill med detta arbete gå mot strömmen och ha en positiv syn, vad som kan leda till framgång. Jag tycker det är minst lika viktigt och intressant att forska kring hur personer faktiskt lyckas trots sin dyslexi. Framgångsfaktorer för elever med dyslexi i skolan, vad som gör att det fungerar, vad eleven, föräldrar, lärare och fritidsledare gör att det fungerar bra. Jag tror att detta skulle kunna ge mer styrka, större självförtroende och självkänsla för elever med dyslexi, inte minst mig själv. Även underlätta för föräldrar och lärare som möter elever med svårigheterna.

Som förberedelser innan jag satte igång med arbetet gjorde vi under några lektioner två olika pilotstudier, där en av dem var att göra en enkätundersökning som jag skickade ut på Facebook. Denna enkät handlade om mitt arbete och jag ville se hur människor som befinner sig på sociala medier som Facebook svarar på frågan om dyslexi. Majoriteten av dem som svarade på min enkät svarade sammanfattningsvis att som elev med dyslexi behöver eleven extra stöd, uppmuntran, folk som ser en, ser en för den man är, tid och tålamod och förståelse från sin omgivning. Jag har även läst ett reportage ur "Lärarnas tidning. Nr 13/16" om att Jakob inte låter dyslexin stoppa honom. Han fick i grundskolan snabbt dåligt självförtroende när han berättade att han hade dyslexi. Han fick då frågan om han var dum i huvet. Många klasskompisar skrattade åt honom när hans fröken läste upp ett arbete han hade skrivit där det fanns en massa stavfel. Men detta har inte stoppat honom, idag jobbar han som förskolelärare.

När jag tittar tillbaka på min skolgång så har det inte varit en dans på rosor, jag också fått nedvärderande kommentarer av lärare i skolan som har gjort att mitt självförtroende och min självkänsla har gått ner. Ibland tänker jag, vem har rätt att sänka en elev som redan jobbar för fullt med sig själv och sina svårigheter? Vad är det då för budskap läraren ger? Min självkänsla går ner direkt och det tar tid att jobba upp det igen, även idag. När jag själv känner att jag har låg självkänsla och personer från enkätundersökningen skriver att det är viktigt för elever med dyslexi att höja sitt självförtroende och sin självkänsla så blir det en motivation i mig.

Att faktiskt titta ännu närmare på detta, vad det är som fungerar bra i skolan för elever med dyslexi. Att höja sin självkänsla är det bara en själv som kan göra, ingen annan kan göra det åt en. Men med rätt stöd, uppmuntran och folk som ser en för den man är, vill jag tro att personen kan öka sin motivation och höja sin självkänsla till att nå sina egna mål i livet. I detta ser jag att föräldrar, lärare och fritidsledare har en viktig roll, att vara med att uppmuntra, finnas till och ha förståelse.

2 Litteraturgenomgång

I detta avsnitt kommer ni får veta vad dyslexi är. Jag kommer visa olika forskningsresultat som är till grund för ämnet. Detta för att ni ska få en grundläggande bild av det och att det ska underlätta för er att hänga med på vad jag skriver om senare i arbetet.

2.1 Vad är dyslexi?

Personer med dyslexi har svårigheter med det skrivna språket. Det vill säga att man har svårt att göra en koppling mellan det talade språket, orden och bokstäverna (Stadler, 1994).

Dyslexi visar sig olika hos varje person med denna problematik, så det som är svårt eller lätt för en person behöver inte vara svårt eller lätt för någon annan. Det är inget som syns utåt sätt.

För en person med dyslexi är det vanligt att man:

- Läser långsamt och hackigt
- Läser fort och gissar
- Skriver otydligt eller kastar om bokstäverna (bar blir bra)
- Har svårt att stava rätt (1177 Vårdguiden, 2016).

Att lära sig cykla är jobbigt, du ramlar, får skrapsår och det gör ont men trots det reser du dig upp och övar ändå. Tillslut kan du cykla och det sitter i. För dyslektiker räcker det inte med att öva att läsa och skriva under en period. Dyslexi kan jämföras med kondition. Du måste träna för att hålla din kondition uppe.

Precis så är det med dyslexi, en person med dyslexi måste träna läsning och skrivning för att hålla förmågan uppe. Slutar personen träna är det som att börja om på nytt. Läs- och skriv förmågan är en färskvara. Har en person svårt med det skrivna språket är det viktigt att som dyslektiker få sova ordentligt och ha det tyst omkring sig, många dyslektiska hjärnor blir lätt störda, det är även viktigt att ha gott om tid på sig, för det kan ta längre tid att ta till sig en text. Uppskattning är också viktigt, för annars är det lätt att tappa självförtroendet. Att få tryggheter, respekt och massor av kärlek är också viktiga faktorer (Lagerström, 2011).

2.2 Motivation

När du vill göra bra ifrån dig eller har en stor uppgift framför dig behöver du använda dina känslor för att kunna hålla koncentrationen, motivationen och öka din kreativitet. Självklart är det bra att ta hjälp av andra och få exempelvis stöd och uppmuntran, men för att verkligen klara av eller förbättra något så måste det komma inifrån dig själv. Om omgivningen inte tror på dig eller om omgivningen inte stöttar dig så krävs det mod för att hålla uppe motivationen och faktiskt kunna utföra det du själv vill (Carlson & Nilsson, 2012).

Har du ett optimistiskt förhållningssätt, vilket betyder att du har en positiv inställning, som tänker att ett misslyckande beror på något som går att förändra och därmed tro på att nästa gång lyckas. Motsatsen till optimistisk förhållningssätt är pessimistisk förhållningssätt, vilket betyder att du har en negativ inställning, efter ett misslyckande tar du på dig skulden och menar att det beror på ett medfött personlighetsdrag som du inte kan ändra på (Carlson & Nilsson, 2012).

Så länge en positiv sinnesstämning varar så ökar det också förmågan att tänka flexibelt och komplicerade tankebanor kan då hanteras bättre. Detta leder till att det blir enklare att hitta lösningar på intellektuella och känslomässiga problem. Skratt och stark känsla av lycka hjälper till att utveckla tankarna och att fantisera friare, som leder till att du kan lägga märke till samband som du annars skulle ha missat. Fler dörrar öppnas, istället för att hållas stängda. Som ledare, lärare och förälder är det bra att kunna bidra till en positiv sinnesstämning i klassen eller hemmet. Att ha roligt tillsammans ökar förutsättningarna för kreativitet och effektivitet (Carlson & Nilsson, 2012).

”Delad glädje är dubbel glädje!”

(Lao-Tse, kinesisk filosof, 604 f.Kr.-531 f.Kr.).

Ett exempel på när motivationen fungerar som bäst är när du är inne i tillståndet av flow. Detta betyder att du är i en sinnesstämning som gör att du har tillgång till hela ditt intellekt och du blir påfylld av motivation och inspiration. Du stänger ute dom känslor som kan dra iväg åt andra håll och kanter. Det som kännetecknar detta tillstånd är en känsla av spontan glädje. Flow är även nära kopplat till lust (Carlson & Nilsson, 2012).

I och med att flow känns så bra är det en belöning i sig. Du blir helt fånglad av det du gör och ditt medvetande går in i det du håller på med. Flow är motsatsen till oro och bekymmer. När du befinner dig i ett flow-läge så har du kontroll över det du gör. Du är effektiv och inget kan stoppa dig eller vara i vägen för dig, för att nå dina mål. Du kan även uppleva flow när du samarbetar eller gör saker tillsammans med andra, alltså det är inte bara ett tillstånd som upplevs när du är själv (Carlson & Nilsson, 2012).

2.3 Självbild, självkänsla och självförtroende

Nyckeln till att förstå andra människor är att förstå sig själv. Du bör hjälpa dig själv innan du hjälper andra. För grundstenen för all sorts ledarskap är att först kunna leda sig själv och sitt eget liv. Det betyder att du är ganska klar över vem du själv är, vad som är betydelsefullt för dig och vad du själv behöver för att kunna ta ansvar för dina tankar, val och handlingar. Som kan ge konsekvenser både för dig själv och andra. Gör du det här kan du leda dig själv och andra, med förstånd och även känsla (Carlson & Nilsson, 2012).

Vi människor har byggt upp vår självbild tillsammans med personer som varit viktiga för oss under vår uppväxt. Självbilden är central del i vår vardag. Den påverkar hur vi agerar, vad vi känner och hur vi uppfattar och tolkar från omgivningen runtomkring oss (Carlson & Nilsson, 2012).

Självkänslan handlar om hur vi känner inför oss själva, hur vi sätter värdet på oss själva. Den är grunden hur man ser på sig själv. Om du har en god självkänsla så innebär det att du accepterar och respekterar dig själv så som du är. Det betyder att du inte ser dig själv så som du handlar och agerar. Med ökad självkänsla kan man lättare hantera dom svaga sidor som man inte är nöjd med hos sig själv och även kritik från andra (Carlson & Nilsson, 2012).

Med låg självkänsla är man mer osäker på sig själv, har mer ett beroende av vad andra tycker och tänker om en. Har du en bra förmåga att hantera svåra känslor såsom otillräcklighet, skam eller skuld utan att trycka ner dig själv, leder det till att du skapar en trygghet i dig själv. Om du har en god självkänsla så tycker du om dig själv, du accepterar dina svårigheter och dina svaga sidor hos dig själv och du ser dig själv som en värdefull och unik person (Carlson & Nilsson, 2012).

Självförtroende är lite tvärt om emot självkänslan. Här handlar det om känslan om vad vi gör istället för vem vi är. Det handlar om hur vi lyckas och hur vi presterar i olika situationer. Lyckas vi och presterar vi bra i olika situationer så ökar vårt självförtroende. Medan självkänslan sitter i våra känslor så sitter självförtroendet i våra huvuden. För att öka självförtroende behöver du få uppmuntran i det du gör. För att öka självkänslan behöver du få uppmuntran för vem du är som person, viktigast av allt är att få detta av dig själv (Carlson & Nilsson, 2012).

”Jag kan, bara jag tror på det!”

(David Mårtensson, klasskompis, 2016).

3. Teoretisk referensram

I detta avsnitt kommer jag gå igenom och förklara vilka teorier, modeller och även nämna ett perspektiv jag kommer använda mig av i arbetet. Jag har fastnat för två sätt att tänka och se på olika saker som jag tycker passar i mitt arbete.

Det handlar om socialpedagogiskt förhållningssätt som är en teori och om KASAM – Känsla av sammanhang som är mer en modell att förhålla sig till inom socialpedagogiskt förhållningssätt. I KASAM kommer jag även nämna lite om salutogent perspektiv, vilket också är ett sätt att förhålla sig till.

3.1 Socialpedagogiskt förhållningssätt

Vi har under utbildningen läst flera olika böcker som handlar om hur man kan bemöta människor på bästa sätt och det finns många olika sätt att bemöta på. Det finns olika sätt som man kan ha stor nytta av i livet när man möter och arbetar med människor på alla plan. En av böckerna jag tycker var mer intressant och kan koppla till svaren utifrån enkätundersökningen jag gjorde är boken, *Social pedagogik – I goda möten skapas goda skäl*, som är skriven av författaren Stig-Arne Berglund. I den förklarar han vad det innebär att ha socialpedagogiskt förhållningssätt i arbete med människor.

Att ha socialpedagogiskt förhållningssätt innebär att man ser ungdomen. Det är någon som förstår ungdomen, lyssnar på eller finns till för en. Man har skapat en personlig relation och gjort intryck på ungdomen. Just för att man haft ett intresse och varit engagerad i ungdomen genom att man bemöter dem för vem de är och inte vad de gör (Berglund, 2000).

Socialpedagogiskt förhållningssätt är ett strukturerat och reflekterande arbete, en rörlig process som hela tiden förändras. Förhållningssättet följer en samfällig struktur, och konstrueras efter de samfälliga förändringar som sker. Nyckel i det socialpedagogiska arbetet är konsten att kunna kommunicera och reflektera och som möjliggör skapandet av bärande relationer till människor (Berglund, 2000).

Varför jag valt att ha med socialpedagogiskt förhållningssätt i min forskning, är för att Berglund beskriver det på ett sätt som gör att jag kunnat koppla det till enkätsvaren som jag nämnt innan. Att skapa bärande och trygga relationer med eleverna. Jag tror att detta är viktigt att tänka på när man arbetar med ungdomar att se ungdomen för vem den är inte vad den gör.

3.2 KASAM – Känsla av sammanhang och salutogent perspektiv

Aaron Antonovsky (1923-1994) var en israelisk sociolog som i slutet av 1970-talet införde begreppet KASAM – Känsla av sammanhang. Han såg det som ett förhållande som hjälper en individs förmåga att hantera stressande och traumatiska upplevelser. Antonovsky menar på att har man hög grad av KASAM har man lättare att klara av stressande och traumatiska situationer och upplevelser. Salutogent perspektiv betyder ”hälsans ursprung” och KASAM är en modell för det salutogena perspektivet, där frågan om vad som gör att människor klarar sig och håller sig ”friska” trots att svåra förhållanden står i centrum. Antonovsky var alltså intresserad av vad som håller människor friska. KASAM som modell består av tre delar: Begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet (Karlsson, 2012).

- **Begriplighet:** Känslan av det som händer runt om i världen och i vardagen, går att förutse. Även om det kommer situationer som man överraskas av så går det att förstå, förklara och ordna efteråt.
- **Hanterbarhet:** Man har olika resurser och verktyg för att kunna hantera och möta olika problem och svårigheter som kan ställas framför en. Inte bara egna resurser utan det kan vara så att man tar hjälp av andras resurser också.
- **Meningsfullhet:** Att man får känna sig viktigt och delaktig i situationer som har en känslomässig betydelse för en (Karlsson, 2012).

Dom här tre delarna i KASAM kom Antonovsky fram till genom 51 djupintervjuer av personer som har varit med om svåra och jobbiga traumatiska upplevelser. Undersökningen visade sig att dom klarat av både sin psykiska och fysiska hälsa (Karlsson, 2012).

Varför jag valt att även ha med KASAM i min forskning är för att jag tror att det är viktigt att försöka möta elever med dyslexi i dom situationer dom befinner sig i.

4. Problemformulering

Jag har under min utbildning på Valla Folkhögskola alltid tänkt att jag ska skriva om ämnet dyslexi som examensarbete på grund av att det berör mig väldigt mycket. Däremot har det varit svårare att komma på problemformulering, men efter att jag har frågat en skara människor i en dyslexigrupp på Facebook vad dom skulle tycka är intressant att läsa om, så bestämde jag mig för att jag vill skriva om ”Framgångsfaktorer för elever med dyslexi – Hur lyckas elever bra i skolan trots dyslexi?”.

4.1 Frågeställningar

Här kommer nu mina frågeställningar som kommer göra det lättare att få reda på vilka framgångsfaktorer det finns för elever med dyslexi och vad det är som gör att det fungerar i skolan trots dyslexi.

- Vad är det som gör att elever med dyslexi lyckas bra i skolan trots dyslexi?
- Hur får personer med dyslexi sitt självförtroende och sin självkänsla att höjas för att lyckas bra i skolan?
- Vad kan föräldrar, lärare och fritidsledare göra för att stärka en elev med dyslexi?

5 Metodbeskrivning

I detta avsnitt kommer jag förklara vilka metoder jag har använt för att samla information. Jag kommer skriva om vilken undersökningsgrupp jag valt till arbetet och varför jag valde just dom. Hur genomförandet har gått till med min metod kommer jag också att förklara, även min bearbetning av den insamlade informationen. Jag kommer resonera över valet av metoden samt vad som gäller för att hantera etiska frågor.

5.1 Utformning av metod

Mitt arbete handlar om vilka framgångsfaktorer det finns för dyslektiker i skola och yrkesval, vad det är som gör att dyslektiker når framgång. Detta leder till att jag tror på en kvalitativ metod i form av intervjuer i mitt arbete. **Kvalitativ** intervju innebär att man förbereder sig genom att välja ut vilka personer man vill intervjua, ofta ett fåtal personer. Som intervjuare ställer man oftast öppna frågor så att intervjupersonen får utrymme att svara med egna ord. Man har möjlighet att ställa följdfrågor till intervjupersonen som kan göra att man får fylligare och djupare svar. Det finns möjlighet att röra sig fritt mellan frågor och svar. Svaren tas ut i form av transkribering vilket betyder att man tar ut citat eller referat som man tycker är viktiga. Motsatsen till kvalitativ metod är **kvantitativ** metod och det innebär att det finns fasta svarsalternativ till frågeställningarna man ställt, så som exempelvis en i enkät. Urvalet görs slumpmässigt och samma frågeställningar skickas till alla. Svaren sammanställs i form av statistik och diagram (Patel & Davidson, 2011).

Efter att vi under några lektionstillfällen under hösten 2016 har fått lära oss både kvalitativ intervju och att göra en kvantitativ enkätundersökning kom jag fram till att kvalitativ intervju passar bättre i mitt arbete. Under den kvalitativa pilotstudien intervjuade jag en klasskompis och frågorna handlade om mina frågeställningar som jag har i arbetet. Vi hade i klassen blivit indelade i grupper på tre personer där vi tillsammans fick hjälpas åt att göra en intervjuguide. Därefter fick vi öva på att intervjua varandra och använda oss av dom frågor vi gjort. Vi spelade in våra intervjuer så att vi därefter kunde lyssna på det.

I min kvantitativa pilotstudie skickade jag ut en enkät på mejl till alla på Fritidsledarlinjen på Valla Folkhögskola, även lite annat folk på skolan. Jag delade enkäten på facebook och den blev delad av andra personer några gånger. Detta för att få en så stor spridning och överblick som möjligt. Frågorna på enkäten var gjorda så som i min intervjuguide, utifrån mina frågeställningar jag har i arbetet. Dock hade jag inte bara kvantitativa frågor utan jag hade även några kvalitativa frågor där personerna fick skriva i egna svar. Tanken med detta var att jag kunde använda mig av dom svaren senare i resultat- och diskussionsdelen i arbetet. I en enkät är det viktigt med ett missiv som skickas med i enkäten.

Ett missiv är text som innehåller information om syftet med enkäten och även att man försöker motivera personer som ska svara på den (Patel & Davidson, 2011). Jag tycker att jag lyckades med detta med tanke på att jag fick totalt 122 personer som svarade på min enkät.

När man jobbar med frågor för att samla information bör man tänka på två saker, graden av **standardisering** som handlar om frågorna och **strukturering** som handlar om svaren. Ställer man samma frågor i samma följd till alla personer, kallas det för hög grad av standardisering. Däremot om man ställer olika frågor till personer och har olika ordning på frågorna efter personen, kallas det för låg standardisering. Graden av strukturering handlar om svaren. Är svaren fasta och man har ett visst antal svarsalternativ, kallas det för hög grad av strukturering men om frågorna är ställda så det finns ett stort svarutrymme där svaren inte är fasta utan man får svara fritt, kallas det för låg strukturering. Hög standardisering och hög strukturering passar väl utmärkt till en kvantitativ enkät undersökningar. Medan låg standardisering och låg strukturering passar bättre till kvalitativa intervjuer (Patel & Davidson, 2011).

5.2 Undersökningsgrupp

I min undersökningsgrupp valde jag att intervjua fem personer med olika erfarenheter kring dyslexi. Majoriteten av min undersökningsgrupp bestod av män. Det var fyra män och en kvinna som tackade ja till att vara med i min undersökning. Personerna var runt 40 år och uppåt. Som jag beskrev i avsnittet ”Teoretisk referensram” i början av arbetet, så valde jag att tänka och se utifrån två olika modeller och teorier: KASAM – Känsla av sammanhang och Socialpedagogiskt förhållningssätt. Alltså inte kön och ålder. Därav trodde jag inte det hade så stor betydelse i arbetet. Jag valde personer som jag ser upp till och som jag tror kan bidra till mitt arbete. När jag citerade från intervjupersonerna använde jag deras riktiga namn där jag har fått tillåtelse av dom alla. Undersökningsgruppen bestod av:

Stefan: Han är 52, snart 53 år. Han är professor i specialpedagogik och jobbar på institutionen för beteendevetenskap och lärande vid Linköpings Universitet. Där är han även prefekt på institutionen vilket betyder att han är chef på den institutionen han jobbar på.

Nicklas P: Han är 51 år och är gymnasielärare i historia och samhällskunskap.

Sarah: Hon är 44 år och jobbar som lärare i en förskoleklass. Hon är även förälder till ett barn med dyslexi.

Niklas H: Han är 52 år och jobbar som film och tv-producent. Han har dyslexi som han har känt till sen liten.

Petter: Han är 42 år och jobbar som artist och textförfattare med mycket annat. Även Petter har dyslexi.

5.3 Genomförande

Innan jag satte igång med min undersökning så började jag med att först gå ut med frågan, ”vad skulle vara intressant att jag undersökte om kring ämnet dyslexi?” i en Facebookgrupp med personer med dyslexi, föräldrar till barn med dyslexi, och lärare. Då fick jag många olika svar men det var ett svar som fångade mig mest vilket handlade om hur elever lyckas bra i skolan trots dyslexi. Detta svar fick många ”likes” så då blev det automatiskt att jag ville inrikta mig på detta. Jag började med att skriva ner det jag först visste om dyslexi och vad jag själv har hört och upplevt om den gällande frågan för att börja sätta igång mina tankar. Efter det sökte jag fakta på olika sidor på internet. Jag använde mig av Utbildningsradions hemsida (UR), för jag ville ta in information på flera olika sätt som till exempel, lyssna på radiointervjuer och även titta på lite videoklipp och inte bara genom att läsa. Jag fick en tidningsartikel från en av mina pedagoger som hon trodde jag kunde ha nytta av. Sen fick jag även några internetadresser på någon uppsatts av en klasskompis och en annan pedagog som även dom trodde jag kunde ha nytta av. Så med andra ord samlade jag in information till undersökningen på flera olika sätt innan jag började med mina intervjuer.

Min första kontakt med mina fem intervjupersoner gjorde jag via mejl där vi bestämde vart vi skulle träffas och hållas till. En av intervjuerna gjorde jag via telefon där det inte fanns någon möjlighet att ses. Resterande intervjupersoner var vi på bland annat deras arbetsplatser och bibliotek.

Min tanke var att det är miljöer där dom känner till stället och att det kan finnas en lugn plats att vara på. Väl på plats så frågade dom mig om vi skulle sitta i ett grupprum och när dom frågade mig det så svarade jag självklart, ja, på den frågan. För om dom frågade mig om en plats dom ville sitta på så tänkte jag att då är det en plats dom trivs på och stämningen mellan oss blir mer avslappnad än stel.

Jag började varje intervju med en kort presentation av mitt arbete och ställde även frågor om det var okej att jag spelade in, att dom kommer vara anonyma om dom själva inte vill att deras riktiga namn står med och att jag kommer radera ljudfilerna när arbetet är klart. Sen började jag ställa frågor där dom fick berätta lite kort om sig själva och därefter gick jag in på frågorna som jag hade till min undersökning. Alla fem intervjuer tog runt 30-40 minuter vilket jag tyckte var bra för då han varken jag eller intervjupersonerna sona ut i andra tankar utan vi kunde vara "här och nu" under intervjutiden.

5.4 Bearbetning

Efter varje intervju jag gjorde så tog jag min intervjumall med frågor och gjorde till fem olika dokument som jag döpte till varje intervjupersons namn. När jag hade gjort detta så transkriberade jag varje inspelning, vilket innebär att jag skrev ner inspelningarna i textformat från början till slut, till punkt och pricka. Detta betydde att jag lättare kunde hänga med i intervjuinspelningarna genom att följa frågorna jag hade i intervjumallen och stoppa, spolade tillbaka, stoppa, spolade tillbaka och skrev ner svaren i följd av frågorna jag ställt till dom, i var och ens dokument. Därefter skapade jag ett till dokument där jag klistrade in mina frågeställningar och klippte och klistrade in intervjupersonernas svar som kunde passa till dom. Jag skrev längst upp i dokumentet en färg och sen intervjupersonernas namn och markerade varje svar i deras färg för att lättare hålla reda på vem som sagt vad. På detta sätt kunde jag enklare bearbeta och sammanställa mitt undersökningsmaterial. Jag kunde också lättare jämföra svaren som dom sagt och sen plocka ut det i form av citat och referat till resultat och analysdelen som kommer senare i arbetet.

5.5 Värdering av metod

Att jag valde att göra kvalitativa intervjuer tyckte jag var ett bra val och passade min undersökning. Jag tyckte att jag behövde komma in mer på djupet i min undersökning. För att genomföra det på bästa sätt såg jag att kvalitativa intervjuer passade bättre till undersökningen gentemot en kvantitativ enkät, där jag inte har lika stor möjlighet att ställa följdfrågor på det jag vill vet mer om för att komma in mer djupgående, vilket jag kan med kvalitativa intervjuer. Jag valde att träffas på intervjupersonernas arbetsplatser i ett litet grupprum och ett bibliotek för att skapa en så lugn, trygg och avslappnad stämning som möjligt för intervjupersonerna. Att jag intervjuade en av intervjupersonerna över telefon kan ha sina nackdelar när man gör en undersökning som denna. Dels kan jag inte se intervjupersonens reaktioner på frågor jag ställer och även svar personen ger mig. Det kan även vara svårt att tolka fullt ut vad personen egentligen menar med svaret som ges. Men i detta fall så fanns det ingen möjlighet att intervjuas "face to face". Jag anser själv att det inte gjorde så mycket på grund av att dom andra fyra intervjuerna gjordes på plats. Jag är bara glad och exalterad att jag fick intervjuas den här personen vare sig det blev "face to face", skype eller över telefon, som det nu blev. Detta på grund av att Petter är en stor förebild för mig. Intervjupersonernas svar till mina intervjufrågor skrev jag över i varsina dokument, ett dokument för varje intervjuperson. Genom detta kunde jag på ett enklare sätt jämföra deras svar med varandra och även mina frågeställningar.

När jag letade litteratur till ämnet gjorde jag det på flera olika sätt, dels böcker men även radiointervjuer, videoklipp och andras uppsatser. Jag kände att jag fick en stor brädd genom detta och kunde på detta sätt sälla bort det som inte var relevant eller för brett till ämnet och välja det jag verkligen ville ha och tyckte passade till ämnet. På detta sätt kunde jag också smälta av och tillslut inrikta mig på en sak. Av detta som jag har tagit upp och på det sätt jag har gjort för att komma framåt i min undersökning så tycker jag att validiteten i arbetet är hög.

5.6 Metoder för att hantera etiska frågor

När man forskar och undersöker i olika ämnen behöver man hantera och ta hänsyn till dom etiska krav som finns. Dom fyra huvudkraven består av: Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Patel & Davidson, 2011).

Informationskravet och **samtyckeskravet** innebär att jag som forskar och undersöker inom ett visst område och ämne behöver informera mina intervjupersoner om undersökningens syfte och även kolla av om personerna vill vara med i min undersökning.

Konfidentialitetskravet betyder att jag behöver informera intervjupersonerna om att det dom säger kommer vara anonymt, deras namn kommer vara anonyma, om dom då inte vill att deras namn ska stå med, men detta ska dom bli informerade om och själva välja hur dom vill. Dom ska veta att inspelningarna och transkriberingen kommer att raderas efter arbetets och undersökningens slut. **Nyttjandekravet** har att göra med den informationen jag har samlat in från intervjupersoner att det endast får användas till undersökningen. Dom här fyra huvudkraven informerade jag om i ett mejl efter några veckor efter att jag frågat personerna om dom kunde tänka sig att ställa upp på en intervju. Jag började även varje intervju med att informera om detta innan jag satte igång.

6 Resultat och analys

I detta avsnitt kommer jag visa de resultat jag fått fram i min undersökning genom intervjuerna och göra analyser av detta. På varje frågeställning kommer jag börja med resultat och sen direkt efter analys och jag kommer ta en frågeställning i taget för att underlätta läsningen. Till mina intervjupersoners citat och referat kommer jag använda deras riktiga namn som jag har fått tillåtelse av dom alla. Stefan är professor i specialpedagogik, Nicklas P är gymnasielärare i historia och samhällskunskap, Sarah är lärare i en förskoleklass och även förälder till ett barn med dyslexi, Niklas H är film och tv-producent och har även dyslexi och Petter är artist samt textförfattare och även han har dyslexi. Detta är tänkt att det ska underlätta vem som har sagt vad och vilken yrkesroll personen har som svarat.

6.1 Vad är det som gör att elever med dyslexi lyckas bra i skolan trots dyslexi?

Stefan nämner att elever med dyslexi har stora möjligheter att lära sig och göra uppgifter precis som alla andra men att det tar längre tid. Han berättar att det också är en stor fråga vilken egen motivation personen har, för det är såklart man möter misslyckanden och att det kan ta på motivationen. Därför är det viktigt med stöttning, uppmuntran och hjälp hemifrån säger han. Han säger också att den egna motivationen kan man också få via sin omgivning och att man inte ger upp.

”Det är ju inte så att man inte kan lära sig eller att man kan lära sig utan det är ju att det tar längre tid.” (Stefan)

Nicklas P och Niklas H är inne på samma spår och tankebana och pratar om att, om han som lärare vet med sig att man har en elev med dyslexi tycker Nicklas P att det är bra att ha en kontinuerlig dialog med eleven. Att som lärare prata med eleven och ställa frågorna, Hur är det för dig? Vad funkar för dig? Vad behöver du för att det ska funka så bra som möjligt för dig? Han menar också att lärare behöver vara aktiva och ligga ett steg före och ha en plan B om inte det första sättet skulle funka. Han säger också att det inte bara är lärarna som ska ha koll på eleven utan även föräldrar, kuratorer och speciallärare, att alla jobbar runt eleven. Alla har olika kompetenser och är bra på olika saker därför menar han att man tillsammans ska jobba runt eleven. Niklas H berättar också att det ska finnas alternativa vägar att klara uppgiften, ämnet eller kursen på. Han säger att antingen kan personen, se tio filmer på en timme styck, lyssna på när läraren föreläser, läser vidare i olika böcker, lyssnar på ljudinspelningar och även praktiska övningar ut. På detta sätt pekar man inte ut någon för att den är svagare eller starkare i ämnet, alla elever har möjlighet att välja vad som funkar för deras bästa. Så om det finns starka elever i klassen som är snabba då kan dom göra flera saker medans dom lite svagare räcker att dom gör en sak, alla får ut samma saker ändå, menar Niklas H. Även Petter är inne på detta som Niklas H säger, att hitta andra alternativa vägar.

”Jag tror att man kan hantera, att man kan separera sitt problem att man kan se det som att man läser dåligt, långsamt och stavar dåligt men att det är det som är problemet. Du är inte sämre, du behöver inte va sämre på svenska för att du missar dom här sakerna.” (Niklas H)

6.1.1 Analys av 6.1

Stefan tar upp motivation och uppmuntran i frågan vad det är som gör att elever med dyslexi lyckas i skolan. Om motivation lyfter han att det är en stor fråga om vilken egen motivation personen har. Såklart möter man misslyckanden som tar på motivationen men har personen då en stark egen motivation kan personen gå emot misslyckanden, säger han. I min litteraturgenomgång där jag skrivit om just motivation nämns det en del om en egen motivation precis som Stefan säger. Vill man verkligen någonting så ska det komma inifrån sig själv. Människor som har ett optimistiskt förhållningssätt, alltså ett positivt tänk, kan gå emot det negativa och göra om sina misslyckanden till att man klarar det nästa gång (Carlson & Nilsson, 2012). Det Stefan säger stämmer väl överens med det som Carlson & Nilsson (2012) menar, om omgivningen inte tror på en eller om omgivningen inte stöttar en så kräver motivationen mod att faktiskt kunna utföra det man själv tänker. Uppmuntran är något som Stefan också tar upp att det är viktigt att få uppmuntran och stöttning. Detta är även något Berglund (2000) beskriver i sin bok, att det är viktigt att se ungdomen. Att man förstår ungdomen, finnas till och lyssnar. Även att vara ett bollplank med ungdomen och ge positiv respons så ungdomen får känna sig värdefull och viktig (Berglund, 2000).

Nicklas P och Niklas H lägger vikten vid att man behöver ha en kontinuerlig dialog med eleven. Att man som vuxen behöver ställa frågorna, Hur är det för dig? Vad funkar för dig? Även att man behöver jobba runt eleven. Inte bara en lärare eller föräldrar utan alla som på något sätt träffar och möter eleven. Alla som jobbar runt eleven behöver ha någon form av samarbete men att ändå jobba på sitt sätt, för vi alla har olika kompetenser som vi måste dra nytta av. Detta som Nicklas P och Niklas H lyfter har kopplingar till socialpedagogiskt förhållningssätt som Berglund (2000) skriver om och KASAM. Det Berglund (2000) menar att socialpedagogiskt förhållningssätt innebär är att man som vuxen har gjort intryck på ungdomen och skapat en personlig relation. Han skriver också att social pedagogiskt förhållningssätt är ett strukturerande arbete, en rörlig process som hela tiden förändras. Att nyckeln till socialpedagogiskt arbete är kommunikation och reflektion som detta möjliggör till bärande relationer (Berglund, 2000). Det är detta Nicklas P och Niklas H pratar om. KASAM handlar om begriplighet, vilket innebär att man kan förstå, förklara och ändra på i situationer som kommer och situationer som har varit. Det handlar om hanterbarhet, vilket betyder att man har verktyg och resurser för att möta olika problem och svårigheter.

Det handlar även om meningsfullhet, vilket menas med att man får känna sig viktig och delaktig i olika situationer som har en känslomässig betydelse för en (Karlsson, 2012). Att man som vuxen är i ett sammanhang med eleven där man behöver ställa sig frågorna, Hur är det för dig? Vad behöver du? Ställer man denna typ av frågor, låter man också eleven vara med att påverka sin känsla av sammanhang, det som KASAM står för. Eleven eller ungdomen får känna att det är meningsfullt och att den får känna att man är delaktig i situationer som har betydelse för en. Även att man får olika verktyg för att kunna hantera problem och där har vi direkt en koppling till det Nicklas P och Niklas H lyfter, att det är bra att jobba runt eleven, både föräldrar, lärare, specialpedagoger, kuratorer och eleven själv. Att alla har egna kompetenser och man drar nytta av varandras kompetenser och samarbetar (Karlsson, 2012).

Niklas H tar även upp som svar på frågan, att ens problem kan hanteras och separeras, att eleven kan se det som att den läser långsamt och stavar dåligt, men att det är just det som är problemet, inte att eleven är sämre än andra. Det han säger går hand i hand och har en koppling till det jag skrivit i min litteraturgenomgång om självbild, självkänsla och självförtroende. Carlson & Nilsson (2012) skriver att om en person har en god och bra självkänsla så betyder det att denne kan acceptera och respektera sig själv som den är, att personen accepterar och respekterar sina svårigheter och svaga sidor hos sig själv. Att se sig själv som sitt problem eller att vara sin svårighet kan med ökad självkänsla förändras till ett synsätt där personen kan se sig som en värdefull och unik person (Carlson & Nilsson, 2012).

Karlsson (2012) beskriver salutogen, att fokus ska ligga på det friska inte på det som är ett problem, att kunna separera det friska och det sjuka (Karlsson, 2012). Carlson & Nilsson (2012) menar att det är viktigt med en egen motivation för att klara av att hantera motgångar, och vilja försöka på nytt igen (Carlson & Nilsson, 2012). Berglund (2000) skriver också att ungdomen behöver stöd och uppmuntran och vuxna som ser ungdomen för vem den är och inte för vad den gör, då kan ungdomen se bortom sina problem lättare (Berglund, 2000).

6.2 Hur får personer med dyslexi sitt självförtroende och sin självkänsla att höjas för att lyckas bra i skolan?

Stefan nämner att det är väldigt viktigt med bemötande, hur personen blir bemött och då menar han både hemifrån men också i skolan. Visa alternativa vägar och visa, att det här fixar vi. Niklas H och Sarah glider också in på detta och menar på att eleven måste ha stöd och uppmuntran från dag ett. Eleven måste få känna att den duger, duger i alla lägen, jag är jag och jag är värdefull nämner både Sarah och Niklas H. Sarah tror även att självkänsla och självförtroende är något man måste lägga grunden till tidigt, innan man upptäcker att eleven har dyslexi. Lyfter man som pedagog eleverna så lyfter man också ett självförtroende, säger Sarah.

”Jag tror det är otroligt viktigt att man känner att man är i ett sammanhang där det finns andra människor runt omkring som är beredda att visa att det här är möjligt.” (Stefan)

Både Nicklas P och Petter säger att eleven måste få visa det den är bra på och att det gäller för läraren att vara väldigt lyhörd och fånga upp det. Att som lärare förstärka positivt till elever med dyslexi. Till exempel att läraren har en elev med dyslexi men denna elev är jätteduktig på bild då ska eleven få höra det och det är viktigt att lyfta det. Om det är tvärtom att det är en elev som är duktig på att läsa och skriva men sämre på bild då ska eleven få höra att den är duktig på att läsa och skriva. Det är också viktigt att lyfta fram och hela tiden stärka på det eleven är bra på och om eleven gör framsteg ska eleven också få höra det, säger Petter. Nicklas P tror även att det handlar om någon slags acceptans och förståelse från sin omgivning.

”Ingen är ju bra på allt men alla är bra på någonting.” (Nicklas P)

6.2.1 Analys av 6.2

När jag analyserar mina intervjupersoners svar på frågan, hur personer med dyslexi får sitt självförtroende och sin självkänsla att höjas för att lyckas i skolan och jämför med det som står i min litteraturgenomgång och i min teoretiska referensram kan jag se en del kopplingar.

Bland annat säger Stefan att det är viktigt med bemötande, hur man blir bemött och att omgivningen visar alternativa vägar. Detta lyfter även Berglund (2000). Det är viktigt hur man bemöter ungdomen. Även att ha ett intresse för att förstå ungdomen, för har man det så speglar det också av sig till ungdomen att, här är jag, jag finns för dig, jag lyssnar på dig, jag vill hjälpa dig. Visa att man är där för ungdomen och tid och rum inte spelar någon roll just nu, jag är här för dig, för att du ska må bra och lyckas så bra som möjligt (Berglund, 2000).

Stefan tar upp att det är otroligt viktigt att få känna att man är i ett sammanhang där det finns andra människor runt omkring en som är brädda att visa att det är möjligt. Att det går att lyckas. Personen ska få känna att den är viktig, personen ska få känna att den blir förstådd, personen ska få känna att den kan hantera sina problem och svårigheter (Karlsson, 2012). Det Stefan säger sammanfattar vad KASAM innebär. En känsla av sammanhang (Karlsson, 2012).

Sarah lägger vikten på självförtroendet i denna fråga, att lyfter man som pedagog eleverna så lyfter man också ett självförtroende, säger hon. Detta påpekar även Nicklas P och med deras ord sammanfattas hela det stycket i litteraturgenomgången, att ingen är bra på allt men alla är bra på någonting. Det Sarah och Nicklas P tar upp som Carlson & Nilsson (2012) beskriver i sin bok, dom menar att ett självförtroende handlar om vad vi gör, inte om vem vi är. Lyckas personen och presterar bra med det den gör i olika situationer så ökar också personens självförtroende. Carlson & Nilsson (2012) lyfter även att man behöver uppmuntran i det man gör av sin omgivning för att höja självförtroendet. Sarah och Nicklas P pratar om att få uppskattning i det man gör och att alla inte är bra på allt utan alla är bra på någonting och olika saker. Självförtroendet sitter i våra huvuden så det viktigaste av allt är att få beröm och uppmuntran av sig själv, att tillåta sig själv att ge beröm till sig själv utan att behöva känna och uppleva att man är egocentrisk och skrytsam (Carlson & Nilsson, 2012). Även Berglund (2000) lyfter i sin bok att uppmuntra och stötta ungdomarna för vad dom gör så att deras självförtroende höjs.

6.3 Vad kan föräldrar, lärare och fritidsledare göra för att stärka en elev med dyslexi?

Om denna fråga säger Stefan att som förälder, lärare och fritidsledare tillsammans med eleven, försöker hitta sätt att göra det lustfyllt i skolan. Niklas H och Nicklas P säger båda två att det gäller att se, att se eleverna, att se vad man kan göra, att bry sig och att vara engagerad. Nicklas P har som gymnasielärare en princip att försöka se alla elever i ögonen varje lektion. Han tar ett exempel från sin fritid där han är fotbollstränare. Där brukar han under träningarna låta alla spelare någon gång få höra sitt namn. Bra där Daniel, snyggt där Johanna, att man en gång säger namnet och någonting som dom gör bra, bara för att bekräfta att jag har sett dig och lyfta det som dom gör bra, säger Nicklas P. Detta kopplar han till sitt läraryrke och säger att som lärare så gäller det att verkligen inte strunta i detta. Han tror att man som lärare måste se alla och när eleven gör någonting bra så måste läraren lyfta det lite gran. Han säger även att det inte bara gäller lärare utan all personal som är runt eleven.

”Jag tror att man måste se, våga se svårigheterna men också att uppmärksamma att, det här låter löjligt, men jag har som princip att försöka se alla elever i ögonen varje lektion. Jag har sätt dig. Det låter skitlöjligt med det kan vara dom små detaljerna liksom.” (Nicklas P)

Sarah backar och går tillbaka till barndomen, det är A och O att läsa, läsa och läsa för sina barn. Även att ha ett positivt sätt hur man bemöter barnet. Att inte se det som att, det där är ju hon som har dyslexi utan det där hon som är bra på att måla. Sarah tror på att berömma det positiva och säga det som är negativt så lite som möjligt. För det negativa är man mycket väl medveten om själv så man behöver inte höra det, säger Sarah. Även Petter lyfter detta och säger även att barn inte ska behöva känna att dom är helt ensamma i sin situation.

”Som förälder så måste man ju engagera sig i sina barns skolgång och det är ju oavsett om dom är dyslektiker eller inte.” (Petter)

6.3.1 Analys av 6.3

Som svar på frågan vad föräldrar, lärare och fritidsledare kan göra för att stärka en elev med dyslexi drar Nicklas P paralleller till sin fritid. Då han på fritiden tränar sitt fotbollslag och alltid brukar sträva efter att säga alla i lagets namn tillsammans med något positivt dom gör och gjort under träningen. Detta tankesätt och sin strävan han har stämmer väl överens med stycket om motivation och stycket där självförtroende nämns i litteraturgenomgången. Som Carlson & Nilsson (2012) beskriver så är det stärkande för personen och den lyfts av att få uppmuntran på det personen gör via sin omgivning men också att det är viktigt att motivationen kommer inifrån sig själv. Självförtroende är också något som Carlson & Nilsson (2012) tar upp och det är också något som stärks via sin omgivning men också om man peppar och uppmuntrar sig själv. Det som Carlson & Nilsson (2012) lägger vikten vid är att både den egna motivationen och självförtroendet kan man få via sin omgivning men det viktigaste av allt är att det kommer från en själv (Carlson & Nilsson, 2012).

Som lärare säger Nicklas P att det inte endast är lärare som måste lyfta eleverna utan det är alla vuxna som rör sig runt eleven som måste hjälpas åt, det krävs samarbete. Detta lyfter även Berglund (2000). Berglund (2000) menar att det inte bara ska vara en part som ska hjälpa en ungdom utan att det behövs flera parter, olika vägar som samarbetar med varandra. Att det behövs flera olika parter och olika kompetenser för att hjälpa en ungdom på olika sätt talar även KASAM för. Att med hanterbarhet, som är en av tre KASAM:s ledord, får känna att det finns fler olika verktyg och olika resurser att kunna möta sina svårigheter och problem man har i livet.

Berglund (2000) skriver om att "se rösten", trots att ungdomen inte hörs, vilket han menar att man kan göra på flera olika sätt. Man kan se på en ungdom hur den egentligen mår utan att den säger något. Beroende på vilka kläder ungdomen har på sig, hur kroppsspråket är och hur ungdomen beter sig, är några av få detaljer man kan "se rösten" på. Om ungdomen till exempel har en dålig dag så kanske ungdomen hänger ner med huvudet och ungdomen kanske har lite mer "mys-kläder" som den annars kanske bara har när den är hemma. Om ungdomen däremot har en bra dag så är det möjligt att den har lite "finare" vardagskläder, har ett leende på läpparna och håller huvudet högt (Berglund, 2000). Detta som Berglund (2000) skriver om lyfter även Nicklas P upp i frågan.

Han lyfter att man måste se, våga se svårigheterna men också att uppmärksamma svårigheterna och problemen i tid. Varje lektion försöker Nicklas P se varje elev i ögonen. Detta hör ihop med det Berglund (2000) beskriver, tittar eleverna i ögonen och får kontakt med dom utan att behöva säga något. Läger man ihop detta tillsammans med detaljerna jag nämnde så visar det att man har uppmärksammat och vet på ett ungefär vilket tillstånd ungdomen är i (Berglund, 2000). Petter lyfter att som vuxen måste man engagera sig i sina barns skolgång oavsett om dom är dyslektiker eller inte. Vilket stämmer väl överens med det Berglund (2000) skriver, att engagera sig i ungdomen och visa att man finns där oavsett vad det gäller. Att ungdomen får känna sig värdefull och unik.

6.4 Sammanfattande analys.

Analyserna utifrån mina frågeställningar kan sammanfattas kort. Det är viktigt att personer med dyslexi får känna att man är i ett sammanhang. Där det finns andra människor i omgivningen som är beredda att visa alternativa vägar för hur målet ska nås. Är man en elev med dyslexi så innebär det inte att personen inte kan lära sig, utan bara att inläringen kan ta längre tid. Att inte se sig själv som ett problem eller svårigheterna man bär på utan att man faktiskt kan separera och hantera sitt problem och se sig själv som att man är bra, värdefull och faktiskt kan saker. Ingen är bra på allt men alla är bra på någonting. Lärarna måste våga se svårigheterna och uppmuntra eleven till att fortsätta kämpa trots motgångar. Som förälder behöver man också engagera sig i sina barns skolgång, vare sig dom är dyslektiker eller inte. Socialpedagogiskt förhållningssätt av Berglund (2000), motivation, självbild, självkänsla och självförtroende av Carlson & Nilsson (2012) och KASAM samt salutogena perspektivet av Karlsson (2012) bekräftar det analyserna visar. Att få känna delaktighet i situationer, att ens problem är hanterbara (Karlsson, 2012). Även att människor i ens omgivning uppmuntrar, stöttar en och visar alternativa vägar för hur personens mål ska nås och hur dennes problem kan lösas (Berglund, 2000). Dom bekräftar också att motivation, självförtroende och självkänsla kan ökas med hjälp av sin omgivning via uppmuntran, folk som ser personen för vem den är och dess bra egenskaper (Carlson & Nilsson, 2012).

7 Diskussion

I detta avsnitt kommer jag att diskutera, lägga in mina egna tolkningar tillsammans med det jag har fått fram i resultat och det jag har analyserat. Det jag kommer förhålla mig till är min teoretiska referensram och min litteraturgenomgång. Jag kommer använda mig av teorin om socialpedagogiskt förhållningsätt, modellen KASAM, motivation och självförtroende, självkänsla och självbild. I diskussionen kommer jag trycka på styrkorna men även lyfta svagheter i arbetet, just för att öppna upp större möjligheter till att diskutera.

7.1 Nu knyts denna säck ihop

När jag tittar på detta arbete i stort så har jag väldigt svårt att se många svaga sidor i det, för jag är så stolt och glad över vad jag har presterat. Den enda invändningen är i så fall att en av intervjuerna var över telefon och det blir lite svårare att tolka svaren och ställa följdfrågor. Men i och med att detta var en av mina förebilder och att jag lyckades få till en intervju med denna person så ser jag denna svaga sida som en liten sak.

Nu när jag har sammanställt det jag har fått fram via mina intervjuer och analyserat resultaten tillsammans med litteraturgenomgången och den teoretiska referensramen kommer det många olika tankar. Det kommer tillbaka tankar från när jag gick i skolan då det var väldigt kämpigt. Jag vill också passa på att säga innan jag börjar diskussionen att jag är otroligt nöjd, stolt och glad över mina intervjupersoner. Att jag lyckats intervjua personer jag ser upp till och tre av dem som är mina förebilder, gjorde mig bara peppad att skriva detta arbete.

När jag tittar och funderar på mina tre frågeställningar som jag har till min problemformulering, som jag även ställde till mina intervjupersoner håller jag med många av dem. Det kommer även upp egna bilder och tolkningar som jag kan koppla till när jag gick i skolan och som jag känner, tänker och funderar på tillsammans med det jag har sammanställt och fått fram.

7.1.1 Frågeställning 1

Om vi börjar med första frågeställningen, vad det är som gör att elever med dyslexi lyckas bra i skolan trots dyslexi? Så tänker jag väldigt mycket på det Niklas H sagt. Han tror att man kan separera och hantera sitt problem, att se det som att man läser långsamt och stava dåligt men att det är det som är problemet. Man behöver inte vara sämre för det, säger han. Det har jag tänkt på väldigt mycket. För det är precis det här som Carlson & Nilsson (2012) skriver om när dom lyfter självkänslan. Detta talar till mig väldigt mycket, att jag måste jobba mer på min självkänsla. Jag tror det är något man måste jobba med hela tiden och stärka det varje gång man möter misslyckanden, med hjälp av omgivningen men framförallt sig själv. Har du en god och stark självkänsla så accepterar du dina svårigheter och dina svaga sidor hos dig själv och du ser dig själv som värdefull och unik (Carlson & Nilsson, 2012). Det är något som jag tycker är väldigt viktigt. Berglund (2000) säger att det är viktigt med uppmuntran och stöttning via sin omgivning från alla som är runt en, inte bara en person som jobbar med en, utan alla som jobbar runt en. Detta visar även KASAM – Känsla av sammanhang, att med hjälp av omgivningens stöttning, pepp och uppmuntran tillsammans med personen själv ifråga, så kan man få verktyg och resurser att hantera problem och svårigheter. Men det viktigaste av allt tycker jag är att redan från början få höra att om man tycker något är svårt och jobbigt så är det viktigt att få höra att man själv inte är en dålig människa, bara för att man har svårt för vissa saker. Det spelar ingen roll om man har dyslexi eller inte, det kan handla om andra svårigheter som dåligt bollsinn, tankspriddhet eller annat. Här talar jag bara av egna erfarenheter, jag ser mig själv som att jag är min dyslexi, men jag jobbar fortfarande på det att se mig själv som Johanna. Jag har det svårare med att läsa och skriva, men i detta arbete tycker jag att det visar sig att jag fattat vad och hur man ska skriva och jag blir stolt över mig själv, detta blir som en revansch för mig själv. Jag är Johanna och jag kan.

7.1.2 Frågeställning 2

Om vi går över till min andra frågeställning, hur får personer med dyslexi sitt självförtroende och sin självkänsla att höjas för att lyckas bra i skolan? Då tänker jag främst på självförtroende. Nicklas P och Stefan svarar på frågan att man måste visa alternativa vägar till dom mål som finns framför sig.

Ingen är bra på allt men alla är bra på någonting, för vissa är det lätt och för vissa finns det hinder, säger Nicklas P. När jag tänker på det Nicklas P och Stefan har sagt så tänker jag att om man ska mot ett specifikt resmål så finns det inte bara en väg att ta sig dit utan det finns flera olika vägar som leder till samma resmål, där den ena vägen tar längre tid än den andra vägen går snabbare men att båda leder till samma resmål. Precis så tänker jag att det är med ens mål i livet också och att självförtroendet spelar in här. Självförtroendet handlar om det man är bra på, man kan alltid komma framåt och höja sitt självförtroende med hjälp av pepp och uppmuntran via sin omgivning, men viktigast är att få det av sig själv (Carlson & Nilsson, 2012). Detta stämmer också väl överens med det socialpedagogiska förhållningsättet, Berglund (2000) skriver om. Det handlar om en rörlig process hela tiden, förhållningsättet följer en samfällig struktur och konstrueras av dom samfälliga förändringarna som sker. Trots att man ibland möter på misslyckanden och om man då alltid får uppmuntrande ord att fortsätta kämpa och uppmuntran på det man är bra på, då tror jag man kommer vilja fortsätta kämpa för att lyckas och komma framåt nästa gång.

7.1.3 Frågeställning 3

Nu till min tredje och sista frågeställning, Vad kan föräldrar, lärare och fritidsledare göra för att stärka en elev med dyslexi? Här tänker jag både på det Nicklas P sagt om att lärare måste våga se svårigheterna och som är kopplat till det Berglund (2000) skriver om att "se rösten". Vilket Berglund (2000) menar på kan göras på flera olika sätt. Det kan synas på en ungdom hur den egentligen mår utan att den säger något. Beroende på vilka kläder ungdomen har på sig, hur kroppsspråket är och hur ungdomen beter sig är några av få detaljer som kan ge signaler om hur personen mår. Om ungdomen till exempel har en dålig dag så kanske den hänger ner med huvudet och har skönare "mys-kläder" som vanligtvis bara skulle ha burits hemma. Om ungdomen däremot har en bra dag så är det möjligt att den har lite "finare" vardagskläder. Här ser jag väldigt mycket till mig själv, för att känna mig avslappnad, lugn och trygg, så har jag oftast på mig en hood-tröja.

En annan sak jag tänker på till min tredje frågeställning är motivation. När jag ska träna då måste det verkligen komma från mig själv, att jag själv vill träna, inte att någon annan säger att jag ska göra det. Att jag själv har en egen motivation till det.

Har jag det tillsammans med att få uppmuntran, stöd och pepp från omgivningen så kan jag lyckas med mina mål. Lite som Biggest Loser på tv. Där är det stora människor som vill gå ner i vikt. Dom har kommit med i programmet för att dom själva verkligen vill göra en förändring, ingen har sagt det till dom utan det är dom själva som har valt och vill detta. Då har dom en egen motivation och när dom väl är med i programmet så får dom stöttning av andra deltagare som är med och dom får även uppmuntran av coacher som hjälper dom med olika verktyg hur dom ska träna och vad dom ska tänka på. Detta kan också kopplas till KASAM där en av dom tre ståndpunkterna i KASAM är hanterbarhet, att få verktyg för att hantera sina problem och svårigheter (Karlsson, 2012). Det handlar också om motivation, att det måste finnas en egen motivation till det man vill göra, det måste alltid börja med att komma inifrån en själv i första taget. Sen kan man med hjälp av andra fortsätta motivera sig själv (Carlson & Nilsson, 2012). Precis så här tänker jag själv att det är för elever med dyslexi i skolan, vill eleven lära sig något så ska det komma inifrån eleven själv, när den väl är där så kan den få fortsatt stöd och hjälp av sin omgivning. Därför tror jag som Berglund (2000) att det är viktigt som lärare eller ledare att kunna visa alternativa vägar och alternativa verktyg för att klara en kurs eller uppgift. Att som lärare inte bara ha ett sätt att lära ut utan flera sätt. För då kan alla elever välja det dom själva lär sig bäst på. Då tror jag också att eleven genom detta skapar en egen motivation hos sig själv.

7.1.4 Framgångsfaktorer för elever med dyslexi – Hur lyckas elever bra i skolan trots dyslexi?

Nu till min problemformulering, Framgångsfaktorer för elever med dyslexi – Hur elever lyckas bra i skolan trots dyslexi? Att kunna separera och hantera sina problem och svårigheter och se sig själv som värdefull och unik, då kan man komma långt. Även att våga samarbeta med sin omgivning, få stöttning och uppmuntran kan göra att kämpaglöden och motivationen växer inom en. Läger vi ihop detta kan man få känna KASAM – känsla av sammanhang och vem vill inte det?

Att forska vidare på ämnet gör att vi kommer ännu längre och kan hjälpa fler elever, barn och ungdomar att lyckas bra i skolan trots deras svårigheter. Vidare forskning på detta skulle kunna vara, hur upplever personer med dyslexi situationen i fritidsverksamhet och finns det specifika kompetenser inom fritidsledarperspektivet i jämförelse med skolan? Med detta sagt önskar jag att detta arbete kan vara en liten hjälp på vägen för elever, föräldrar och lärare. Tillsammans kan vi ändra på saker och bemöter vi varandra så som vi själva vill bli bemöta så kan vi komma långt. Vi är på god väg. Vill man, så kan man.

Från en med dyslexi till en annan med dyslexi, föräldrar, lärare och fritidsledare:

- Glöm aldrig bort att personen först och främst är en människa (inte sitt handikapp)
- Visa och handled till alternativa vägar när problem dyker upp
- Våga be om hjälp, inga frågor är dumma frågor
- Våga lita på att du kan
- Ha förebilder – kan dom, kan du

Källförteckning

Här kommer jag att visa vilka källor jag använt mig till min undersökning. Så som litteratur, tidningsartiklar och även muntliga källor.

Litteratur

Berglund, S.-A. (2000). *Social pedagogik - I goda möten skapas goda skäl* (1:a uppl.). Lund: Stig-Arne Berglund och studentlitteratur AB.

Carlson, H., & Nilsson, A. (2012). *Ledtrådar - Till ett moget ledarskap* (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.

Karlsson, L. (2012). *Psykologins grunder* (5:e uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.

Lagerström, A. (2011). *Knäck koden - En hoppfull bok om dyslexi*. Stocksund: Bertil Hults Stiftelse, c/o JB Public Relations AB.

Patel, R., & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder* (4:e uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.

Stadler, E. (1994). *Dyslexi - En introduktion*. Lund: Studentlitteratur AB.

Tidningsartiklar

Jällhage, L. (u.d.). Dyslexin stoppar inte Jacob. *Lärarnas tidning*. Nr 13/16 .

Internetadresser

1177 Vårdguiden. (den 22 11 2016). Hämtat från 1177 Vårdguiden:

URL: <http://www.1177.se/Jonkopings-land/Fakta-och-rad/Sjukdomar/Dyslexi/> den 22 11 2016

Lao-Tse. (den 06 03 2017). *Livet*. Hämtat från Livet:

URL: <https://livet.se/ord/k%C3%A4lla/397> den 06 03 2017

Intervjupersoner

Mårtensson, David, klasskompis, Vallafolkhögskola, Linköping, 2016

Stefan, professor, intervju 2017-01-26

Nicklas P, gymnasielärare, intervju 2017-02-06

Sarah, förskollärare, intervju 2017-02-06

Niklas H, film och tv-producent 2017-02-13

Petter, artist och textförfattare 2017-02-20

